BOTANISKA NOTISER

Botaniska Notiser utges av Lunds Botaniska Förening och erhålles genom medlemskap i föreningen. Tidskriften publicerar orginalarbeten som antingen behandlar botaniska företeelser i Götaland eller som redogör för vetenskapliga landvinningar av generellt intresse och allmän giltighet. Botaniska Notiser utkommen med ca 4 häften per år. Se vidare författarinstruktion på bakpärmens insida.

[Botaniska Notiser (ISSN 1650-3767), established in 1839, is published by the Lund Botanical Society. Subscription can only be obtained through membership of the Society. Botaniska Notiser publishes original papers of potential interest for South-Swedish botanists. When citing articles in this journal the abbreviation "Bot. Not." is recomended. For more information about Bot. Not. contact the editor: kjell-arne.olsson@swipnet.se]

Redaktör och ansvarig utgivare: Kjell-Arne Olsson, Evavägen 33, 296 32 Åhus
tel. 044-24 22 63, e-mail: kjell-arne.olsson@swipnet.se

© Lunds Botaniska Förening

LUNDS BOTANISKA FÖRENING

Adress: Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund. Pg: 8 35 22-3
Hemsida: www.lundsbotaniska.org
Medlemsavgift: 150 kronor/år

Styrelse

Ordförande: Åke Svensson, Norregatan 17, 289 32 Knislinge; tel. 044-61 316, e-mail: ake.svensson@derm.mas.lu.se
Vice ordförande: Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga; tel. 0435-522 32, e-mail: leif.sigbo@telia.com
Protokollsekreterare: Charlotte Wigermo, Fästningsgatan 19 B 4 tr, 291 34 Kristianstad; tel. 044-24 39 28, e-mail: charlotte.wigermo@googlemail.com
Programsekreterare: Marie Widén, Botaniska Trädgården, Ö. Vallgatan 20, 223 61 Lund; tel. 046-13 86 60, e-mail: marie.widen@botan.lu.se
Kassör: Gerhard Kristensson, Dekanvägen 8, 240 10 Dalby; tel. 046-20 21 85, e-mail: gerhard.kristensson@telia.com
Övriga ledamöter: Patrik Frödén, Göran Mattiasson, Kjell-Arne Olsson och Torbjörn Tyler

Funktionärer

Sexmästare: Per Lassen, Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund; tel. 046-222 89 77
Medlemsregistrator, arkivarie och distributör: Britt Snogerup, Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund; tel. 046-222 89 77, e-mail: britt.snogerup@sysbot.lu.se
Revisorer: Linus Svensson och Nils Englesson
Revisorsuppleant: Göran Wendt

Linnea i Skåne

Kjell-Arne Olsson

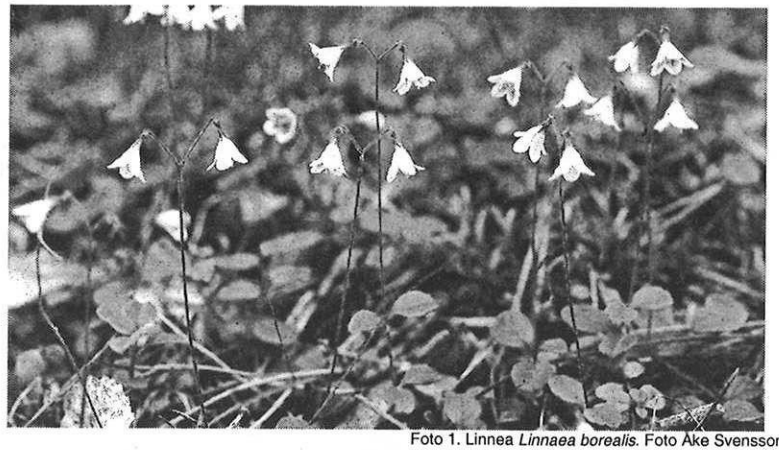
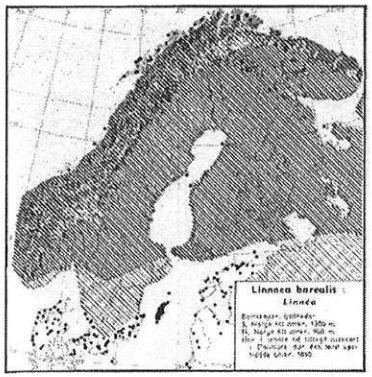

Foto 1. Linnea *Linnaea borealis*. Foto Åke Svensson.

2007 går mot sitt slut, snart är Linné-året till ända. Ett år fyllt av utställningar, föredrag, böcker och exkursioner till ära och minne av att det i år var 300 år sedan vår namnkunnige botanist föddes. Om inte förr, har hans favoritblomma linnea *Linnaea borealis* blivit en välkänd växt för alla och envar. Med sina långa revor med små rundade blad som sitter parvis och sina vitrosa hängande blommor, har linnean förskönat otaliga publikationer under det år som gått. Linnea är Smålands landskapsblomma och som sig bör är hon omslagsflicka på *Smålands flora*, det praktverk om floran i Linnés födelselandskap som nyligen gavs ut.

Linnea är en vanlig växt i stora delar av Sverige, men i Skåne är den en riktig raritet. Det är en växt som föredrar gamla mossiga barrskogar med lång skoglig kontinuitet och sådana har vi inte så mycket av i vårt landskap. Även om mer än hälften av Skånes skogsareal utgörs av barrskog, så rör det sig mest om granskogar som är planterade på tidigare åkermark under andra hälften av 1900-talet. I dessa granodlingar med en artfattig och trivial undervegetation trivs inte linnea.

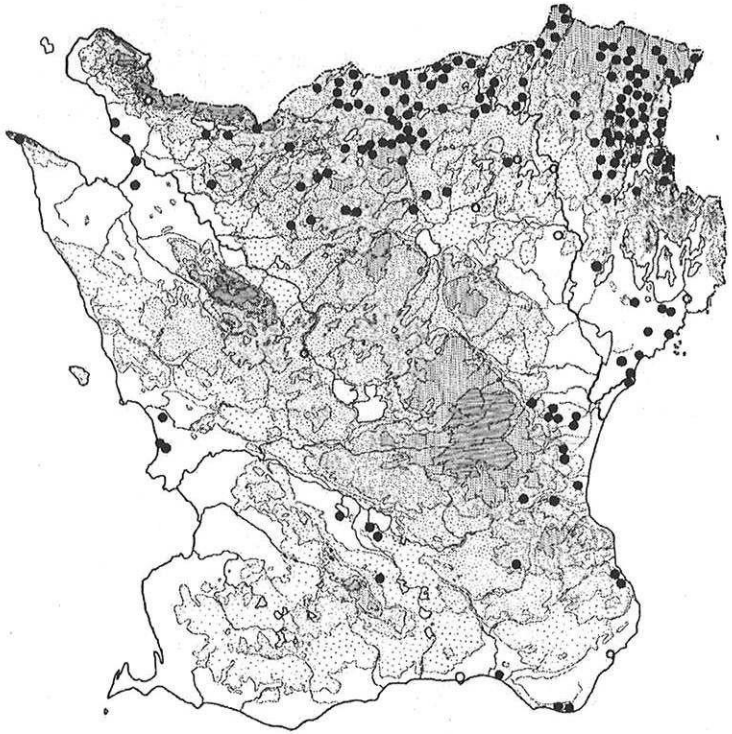
Till Skåne hade granen just nått de norra delarna av landskapet som spontant skogsträd vid mitten av 1700-talet. Det är framför allt i dessa trakter vi idag har begränsade arealer med barrskog

Karta 1. Utbredning av linnea i Norden jämte delar av Baltikum (Hultén, 1971).

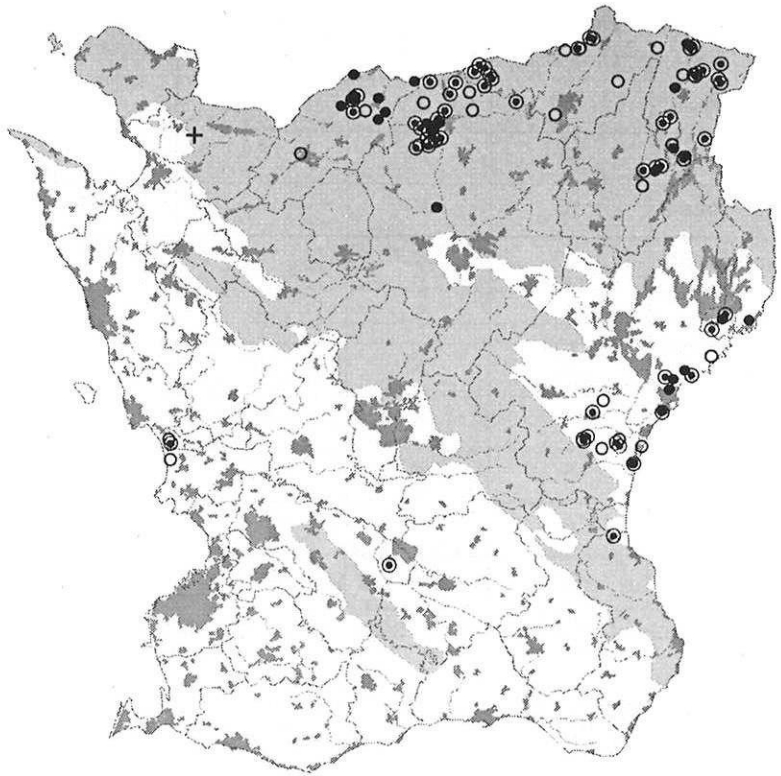
Linnea är en allmän växt över en stor del av Skandinavien. Det är bara i Danmark och i de sydligaste landskapen i Sverige som den är ovanlig.

Även i ett globalt perspektiv är linnea en vanlig växt. Den är spridd i hela det boreala barrskogsbältet runt norra halvklotet.

Karta 2. Utbredning av linnea i Skåne t.o.m. 1973 (Weimarck, 1985).

I Skåne hade linnea fram till 1973 hittats på 172 lokaler, varav 9 före 1923 men inte senare (öppna ringar).

Karta 3. Utbredning av linnea i Skåne 1989–2007.
● = nya lokaler 2007
◉ = lokaler 1989–2005 med återfynd 2007
○ = lokaler 1989–2005 utan återfynd 2007
\+ = lokal med linnea införd på 1930-talet

som har lite längre kontinuitet och där vi kan finna växter som vi förknippar med "gammelskogar", förutom linnea t.ex. ryl *Chimaphila umbellata*, knärot *Goodyera repens* och olika pyrolaarter *Pyrola* spp. Därtill kommer de, oftast kustnära, tallskogar som från början av 1800-talet och in på 1900-talet planterades som skyddsskogar för att förhindra sandflykt. Eftersom de planterades som skyddsskogar har de inte varit föremål för rationellt skogsbruk.

Kommun	Fynd 1989–2005	Återfynd 2007	Nya lokaler 2007	Aktuella lokaler 2007
Bromölla	2	2	2	4
Hässleholm	23	14	6	20
Kristianstad	15	10	5	15
Landskrona	3	1	-	1
Lund	1	1	-	1
Osby	26	20	6	26
Simrishamn	1	1	-	1
Örkelljunga	5	3	10	13
Ö. Göinge	6	5	1	6
Summa	**82**	**57**	**30**	**87**

Tabell 1. Antalet lokaler för linnea i Skåne 1989–2007 fördelat på kommuner.

Många av gammelskogsarterna tycks inte hinna etablera sig i dagens planterade granskogar, vilka har en förhållandevis kort omloppstid och oftast slutavverkas genom att hela beståndet huggs ner. På ett solöppet hygge har dessa arter små möjligheter att överleva liksom i täta granplanteringar.

Linné-året till ära blev linnea utsedd till årets växt av Svenska Botaniska Föreningen. Med anledning av detta beslöt Lunds Botaniska Förening att under 2007 genomföra en specialinventering av linnea och andra gammelskogsarter i Skåne. Fram till 1973 hade linnea noterats på drygt 170 lokaler i Skåne. Under Projekt Skånes Floras inventering 1989-2005 blev arten funnen på drygt 80 lokaler vilket visar på en stark tillbakagång (en beräknad minskning på närmare 75 %). Tillbakagången har framför allt varit drastisk i västra och södra Skåne. I forna Malmöhus län tycks linnea bara finnas kvar på två små lokaler och från tallskogarna utmed de inre delarna av Skälderviken förefaller den vara helt försvunnen, liksom vid exempelvis Sandhammaren. Genom de senaste årens svåra stormar

- Gudrun och Per - med stora stormfällen till följd, befarade vi att en art som linnea kunde ha gått starkt tillbaka även i de norra delarna av landskapet.

Under 2007 återinventerades samtliga lokaler där linnea noterats under Projekt Skånes Flora. Den blev funnen på 57 av dessa lokaler medan den inte gick att återfinna på 25 lokaler. Under 2007 tillkom 30 lokaler som inte var kända under inventeringen 1989-2005; funna under inventeringsarbetet eller genom tips från naturintresserade personer. Glädjande var att inventeringarna visade att linnean på åtskilliga lokaler var mer spridd och hade rikligare bestånd än vad som var känt sedan tidigare. Exempelvis blev den i tallskogarna norr om Vittskövle såg i Kristianstads kommun noterad i alla de 26 hektarrutor som passerades under en kvällsexkursion i slutet av maj. En fantastisk syn! Detta område hyser de rikaste bestånden av linnea i Skåne.

Linnea är mycket känslig för kalavverkning och det allvarligaste hotet mot arten är troligen att växtplatserna blir öppna och torkar upp till följd av stormfällen eller avverkning för virkesuttag och bebyggelse. Flera av lokalerna där linnea inte kunde återfinnas 2007 är idag hyggen till följd av avverkningar eller stormar. Ett annat uppenbart hot är kvävenedfall med exempelvis ökad gräsväxt som följd. Några av lokalerna, där linnea tycks vara försvunnen, har idag en mycket tätare gräsvegetation än för 10–15 år sedan.

Om vi vill bryta den negativa trenden och i Skåne även framgent kunna njuta av den folkkära linneans väldoftande små klockor i mossbelupna gammelskogar, är det angeläget att dess växtplatser undantas från rationellt och intensivt skogsbruk och att vi i framtiden satsar än mer på att minska de luftburna föroreningar som ständigt regnar ner över oss.

Litteratur

Hultén, E. 1971. *Atlas över växternas utbredning i Norden.*- 2:a uppl. Generalstabens litografiska anstalts förlag, Stockholm.

Tyler, T. m.fl. (red.). 2007. *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning.* Lund.

Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. *Atlas över Skånes flora.* Lund.